

Nr 71

Av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet.

(Lika lydande med motion nr 37 i Första kammaren)

Genom det inom FN arbetande organet FAO har man beräknat att världens befolkning numera ökar med 70—80 miljoner människor årligen, vilket motsvarar 10 gånger Sveriges befolkning och under en femårsperiod två tredjedelar av Europas totala folkmängd. Totalt räknar man med att jordens befolkning år 2000, dvs. om 35 år — en tid som motsvarar en persons aktiva tjänstetid — kommer att uppgå till 6 000 miljoner mot nu 3 400 miljoner.

För att klara livsmedelsförsörjningen för denna ökade befolkning och i någon mån förbättra näringsstandarden i de fattiga länderna behöver den totala livsmedelsproduktionen i världen fördubblas under de närmaste 15 åren fram till 1980 eller tredubblas till år 2000. Studerar man produktionsutvecklingen under de senaste åren visar det sig, att det är de industrialiserade länderna med en effektiv produktionsapparat inom jordbruket som ökat produktionen per person under det att u-länderna knappast förmått att lyfta livsmedelsproduktionen över från egenproduktion till någon del för avsalu. Befolkningsexpansionen har samtidigt varit starkt koncentrerad till u-länderna. Det torde vara fullständigt uteslutet att de rika länderna skall kunna producera livsmedel i tillräcklig utsträckning för att i någon mån tillfredsställa näringsbehovet i världen. En rationalisering och intensifiering av jordbruksproduktionen i u-länderna är absolut nödvändig, inte bara för att häva livsmedelsbristen utan också för att skapa förutsättningar för annan produktion inom respektive land. Under sådana förhållanden är det av vikt att den livsmedelshjälp som ges dessa u-länder ges i samförstånd med respektive lands regering på ett sådant sätt att den inte hämmar utan stimulerar produktionsutvecklingen i det egna landet.

För att praktiskt genomföra ett sådant hjälpprogram har inom FAO och FN gemensamt bildats en organisation, World Food Program (WFP), vars uppgift är att förmedla de rika ländernas bidrag av livsmedel dels genom att länderna ställer livsmedel av olika slag till förfogande, dels genom kontanta bidrag från dessa länder. Verksamheten började år 1963 och avsikten var att den skulle bedrivas på försök under 3 år. Som mål för omfattningen av verksamheten under denna tid sattes ett värde av 100 miljoner dollar, av vilket belopp USA bidrog med 50 miljoner. Sverige bidrog med 2 miljoner

dollar, hälften in natura och hälften i kontanter. Av de meddelanden som lämnats över WFP:s verksamhet har framgått att den lyckats mycket väl med sin svåra och grannliga uppgift.

Av den redovisning som lämnats från WFP framgår, att en mycket stor del av mänskligheten är »felnärd», dvs. den lider kvalitativa brister i sin föda. Vi citerar ur boken »FN-vardag», utgiven av Sveriges Radio:

Som en ytterlighet kan man ange de fall, då kosten är så ensidig att den regelbundet ger upphov till bestämda sjukdomar, t. ex. kwasiorkor som är mycket spridd i Afrika och som normalt kan botas genom att komplettera kosten med skummjolk. Sedan har vi de utomordentligt talrika fall, där arbetsförmågan påverkas negativt av kostens olämpliga sammansättning. Den dagliga kostens innehåll av animaliskt protein är en mätare av kostens kvalitet i detta avseende. I Fjärran Östern är genomsnittsförbrukningen 8 g per dag, i Sverige 52. Genomgående har leveranserna dominerats av spannmål och liknande medan hänsyn till mottagarbefolkningens proteinbehov skulle ha erfordrat ett större inslag av animaliska och andra mer högvärdiga produkter. Resultatet har varit att WFP:s förråd av proteinrika födoämnen praktiskt taget alltid visat »utsålt» eller till och med förhandsin-tecknat.

(Dagsförbrukningen av protein i de rika länderna varierar mellan 50—70 g per dag.)

Professor Gunnar Myrdal anförde i ett föredrag i Malmö den 20 juli 1965 bl. a. följande i denna aktuella fråga:

Redan före 1980 kommer befolkningen i dessa fattiga länder att ha ökat till minst tre miljarder, dvs. med 50 procent sedan 1960. Trots att mellan 60 och 85 procent av arbetskraften är sysselsatt i jordbruket, håller livsmedelsproduktionen inte takt med befolkningsökningen. Den steg med betydligt mindre än 10 procent under sista kvartssekklet. De sista åren har vi merendels sett ett ytterligare avsaktande eller ren stagnation i livsmedelsproduktionen. I Asien har därför produktionen per huvud sjunkit med minst 5 procent sedan 1960, i Latinamerika kanske ännu något mer, medan Afrika hållit takten bättre, fastän vi även där skönjer tecken på en begynnande nedgång. Egypten importerar nu omkring hälften av sitt spannmålsbehov. I Indien är det årliga importbehovet 7 miljoner ton. Båda dessa och många andra länder får nu större delen av sin spannmålsimport som gåva från Förenta staterna. Kina importerar årligen uppemot 6 miljoner ton spannmål, och nästan 40 procent av dess exportinkomster går åt att betala denna import.

Denna utveckling bör ses mot bakgrunden av en redan bestående ofantlig underkonsumtion av livsmedel i dessa länder, som nu bara förvärras. FAO har i början av detta decennium beräknat att bortåt 3/4 av befolkningen i de underutvecklade länderna lider av undernäring eller felnäring eller av båda slagens näringsbrist. FAO beräknade också att världens totala livsmedelsproduktion skulle behöva fördubblas till 1980 för att drägligt livnära den då ökade befolkningen i världen.

Det är svårt att bestämt avgöra hur stor del av världens befolkning som direkt svälter. I den allmänna debatten hör man att det rör sig om två tredjedelar, i andra fall en tredjedel. Allt beror väl på vad man avser med uttrycket svält. Så mycket torde framgå av de representativa undersökningar FAO gjort, att upp till en tredjedel av befolkningen i världen dels svälter i brist på kalorier, dels genom felnäring i brist på protein förmår att leva men inte att arbeta. Dessa förhållanden utgör en i betydande grad hämmande faktor för ett ekonomiskt framåtskridande i u-länderna. Här måste de rika länderna i ett övergångsskede göra en insats genom att avstå något av vad deras effektiva produktionsapparat på jordbrukets område förmår att framställa.

Av FAO-rapporten framgår med all tydlighet att det är proteinet som fattas för att verksamheten skall kunna bedrivas så framgångsrikt som man önskar. Det är ganska naturligt om leveranserna av livsmedel består av vete och övriga spannmålsprodukter som är lätta att producera inom ett högrationaliserat jordbruk. Från WFP framhålles värdet av att ett lands åtagande av leveranser kan ske kontinuerligt under flera år. Detta är nödvändigt för planeringen av större projekt i u-länderna vid vilka kosten till arbetarna tillhandahålles av WFP i samråd med resp. lands regering.

Mot bakgrunden av mänskligt lidande och världsöd kan det synas som ett brott mot mänskligheten att minska produktionen genom vissa anpassningsåtgärder i de rika länderna. Man måste emellertid vara klar över, att en lösning av livsmedelsförsörjningsproblemen även förutsätter aktiv odling i u-länderna. Rationalisering av jordbruket i industriländerna innebär inte alltid en minskad produktion utan fast mer en effektivare produktionsapparat. Om exempelvis vissa odlade jordarealer, som för dagen inte eller knappast lönar sig att odla spannmål på, överförs till betesvallar kan detta ses som en anpassningsprocess. Då jorden finns kvar i högre växtkraft än tidigare utgör den en beredskapsreserv som lätt kan tas i bruk. Under tiden behåller landskapet sin prägel och folkhushållet tillföres kött från dessa betesmarker.

1960 års jordbruksutredning skall framlägga förslag till åtgärder till vilka det svenska jordbruket skall anpassas för framtiden eller i varje fall den närmaste femårsperioden. Då det gäller att bedöma i vad mån vårt land under en treårsperiod kan avstå något av sin produktion åt de hungrande folken genom WFP eller eventuellt genom SIDA, vill vi påpeka att befolkningsminskningen vid jordbruket visserligen fortsätter i ökad takt, men detta förhållande kan knappast påverka vår produktionsvolym inom denna tidrymd i sådan utsträckning att vi inte kan göra en hjälpinsats.

När det gäller underlaget för den animaliska produktionen hade vi vid husdjursräkningen 1944 1 746 540 st. kor och den 1/6 1965 994 000 st. Mjölka-vkastningen per ko och år har ökat kraftigt och torde för de kontrollerade

korna ligga i jämnhöjd med den högsta i världen. Då detta bl. a. beror på en intensiv utfodring med importerat äggviterikt kraftfoder är givetvis mjölkproduktionen i en avspärning ömtålig. Vid avspärning och krig för Sveriges del rubbas säkerligen också de planer WFP som hjälporganisation arbetar med, varför några beredskapssynpunkter i detta sammanhang inte behöver beaktas.

Vad svenskt jordbruk och det svenska folkhushållet under några år kan avstå är i första hand just vad WFP främst är i behov av för sin verksamhet, nämligen *protein i form av torrmjök*. En sådan produkt är lätt att lagra, lätt att frakta och lätt att distribuera. Det nuvarande mjölköverskottet kan beräknas till ca 200 miljoner kg helmjök per år, eller ca 6 procent av den totala invägningen. Jordbrukarna återköper årligen från mejerierna 1 200 milj. kg skummjök, vilken till huvudsaklig del användes till utfodring av svin och kalvar. Torrmjölsindustrien har en årlig kapacitet av ca 50 000 ton torrmjök. Till varje kg torrmjök åtgår 11 kg skummjök, vilket motsvarar 55 milj. kg till 5 000 ton.

Även om det kan vara svårt att bedöma utvecklingen under en tre- eller femårsperiod med hänsyn till en eventuell fortsatt nedslaktning av kostammen, torde ett åtagande från statens sida att under tre år framåt till WFP årligen leverera 5 000 ton mager torrmjök icke möta några invändningar vare sig från konsumenterna, jordbrukarna eller mejeriindustrien. Det blir sålunda jordbruket som får avstå viss del av den skummjök som nu återköpes. Även om det kan innebära vissa fördelningsproblem för mejeriindustrien, bör en sådan åtgärd vara möjlig, allrahelst som det finnes andra fodermedel att ersätta skummjölen med. Skulle WFP önska en annan fett-halt i torrmjölen bör överenskommelse därom kunna träffas.

Vi föreslår alltså att Sverige — utöver tidigare eller i statsverkspropositionen gjorda åtaganden — ställer 5 000 ton mager torrmjök till WFP:s förfogande under nästa år och samma mängd under de därpå följande två åren. Kostnaden torde kunna beräknas till 1,60—2 kr. per kg eller sammanlagt 10 milj. kr. per år. Inköpet bör ske genom ett statligt organ som regeringen bestämmer och till inom landet gängse priser. Medel för ändamålet bör anvisas under reservationsanslaget Bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet under sjunde huvudtiteln.

Man kan ställa frågan om det inte är riktigare att Sverige endast ställer pengar till förfogande och låter vår effektiva produktionsapparat med vårt höga kostnadsläge helt träda ur bilden för avhjälpande av den världssvält vi onekligen står inför? USA har halverat sina överskottslager av vete och har i stort sett endast normala lager kvar. Bl. a. därför anser vi att livsmedel måste anskaffas i Sverige. Det bör vara en hela folkets angelägenhet att åtminstone i någon mån göra en insats och ställa till WFP:s disposition något av vårt livsmedelsöverskott för lindrande av nöden i världen.

Det kan erinras om att i slutet av år 1963 tillsatte de tre internationella organisationerna, the International Federation of Agricultural Producers (IFAP), the International Confederation of Free Trade Unions (ICFTU) samt the International Co-operative Alliance (ICA), vilka under senaste åren haft till ordförande Arne Geijer i ICFTU, Maurits Bonow i ICA och som v. ordf. Paul Grabö i IFAP, en arbetsgrupp på sju personer som studerat hela frågekomplexet och utarbetat ett memorandum. Den 3 november 1964 tillställde de tre nämnda personerna å sina organisationers vägnar generalsekreterare U Thant en skrivelse vari de uttryckte förhoppning att FN ville med särskild uppmärksamhet beakta de synpunkter som uttryckts i skrivelserna. Vi instämmer i vad som hemställts i skrivelserna. Vi har för avsikt att presentera den i utskottet.

Ett bifall till vad vi föreslagit skulle betyda, att Sverige på ett praktiskt sätt följer upp vad de internationella organisationernas representanter föreslagit. Med den internationella status Sverige skaffat sig skulle ett sådant handlande vara av stor betydelse såväl för frågans fortsatta utveckling, som för vårt lands anseende internationellt sett.

Med anledning av vad vi anfört får vi hemställa,
att riksdagen måtte,

1. medge att Sverige förbinder sig att — utöver övriga åtaganden — för vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968 lämna bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet med 5 000 ton mager torrmjök eller den kvantitet torrmjök av större fetthalt som i kostnadshänseende svarar häremot,
2. till *Bidrag till Internationella livsmedelsprogrammet* för budgetåret 1966/67 under sjunde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 10 milj. kr. förhöjt reservationsanslag av 20 350 000 kronor, samt
3. bemyndiga Kungl. Maj:t efter samråd med företrädare för jordbruket inköpa den torrmjök, varom här är fråga, inom landet.

Stockholm den 18 januari 1966

Elias Jönsson
i Ingemarsgården

Nils G. Hansson
i Skegrie

Sven Vigelsbo

Tore Nilsson

Mac P. Hamrin
i Kalmar

Erik Grebäck

Hans Nordgren

Per-Eric Ringaby

Sven Antby